

**CATHOLIC SOCIAL THOUGHT IN CENTRAL AND
EASTERN EUROPE 2020**
SOCIJALNI NAUK CRKVE U SREDNJOJ I ISTOČNOJ EUROPI 2020.
Rim, 28. – 30. lipnja 2018.

Silvija MIGLES

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
silvija.migles@gmail.com

Fakultet Društvenih znanosti Papinskog sveučilišta sv. Toma Akvinski (Angelicum) početkom 2017. godine proveo je u zemljama Srednje i Istočne Europe kratko istraživanje o kolegijima koji se iz područja socijalnog nauka Crkve poučavaju na katoličkim institucijama za visoko obrazovanje. Na temelju rezultata provedenog istraživanja jedan od proizašlih zaključaka je ograničena umreženost socijalnih etičara te je temeljem toga pokrenut *Catholic Social Thought in Central and Eastern Europe 2020 (CST-CEE 2020) Project* s ciljem širenja, jačanja i poboljšanja prakse poučavanja socijalnog nauka Crkve. Cilj projekta u njegovu početnom dijelu jest uspostaviti dvije skupine: radnu skupinu stidenata koji bi zajedno pohađali Fakultet društvenih znanosti na Angelicum i ekspertnu skupinu sastavljenu od devet socijalnih etičara, predstavnika svojih zemalja (Češka, Hrvatska, Italija, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Ukrajina), koji bi zajednički planirali daljnje aktivnosti. Ključan bi pritom bio međuodnos i suradnja dviju skupina, na međunarodnoj razini, koji bi se ostvarivali preko papinskoga rimskog sveučilišta.

Prvi susret Ekspertne skupine održao se u Italiji, u Rimu, od 28. do 30. lipnja 2018. godine na Sveučilištu Angelicum. U ime Sveučilišta i u svojstvu glavnog direktora Projekta program je organizirala Helen Alford, O.P., vice-rectorica Angelicuma i bivša dekanica Fakulteta društvenih znanosti, zajedno sa svojim suradnicima, gđom Marinom Russo (voditeljica ureda za upravljanje projektima) i g. Valeriom Pierleoniem (voditelj ureda za financije i upravljanje).

Susretu je prisustvovao i rad Ekspertne skupine pratio dekan Fakulteta društvenih znanosti Alejandro Crosthwaite, O.P.

Prisutni članovi Ekspertne skupine bili su: Vojtěch Mašek (Češka), Silviya Migles (Hrvatska), Roland Szilas (Mađarska), Arkadiusz Wuwer (Poljska), Martin Uhal i Inocent-Mária Vladimír Szaniszló, O.P. (Slovačka) te Mykhaylo Melnyk (Ukrajina). Odsutan je bio Roman Globokar (Slovenija) a predstavnik za Rumunjsku nije pronađen. U ime Angelicuma prisutan je bio i uvaženi profesor moralne teologije Francesco Compagnoni, O.P.

Program prvog dana sastojao se od uvodnog susreta članova Ekspertne skupine na kojem su Helen Alford i Marina Russo zaželjele dobrodošlicu prisutnim članovima Vijeća i upoznale ih s Fakultetom društvenih znanosti Papinskog sveučilišta sv. Toma Akvinski. Uslijedilo je predstavljanje glavnih rezultata istraživanja provedenog 2017. godine (veljača – lipanj), a zatim i predstavljanje projekta CST-CEE 2020 s glavnim zadaćama pripadajuće Ekspertne skupine. U drugom dijelu susreta Ekspertna skupina susrela se s kandidatima za radnu skupinu studenata, koji su tog dana završavali Ljetnu školu, organiziranu u sklopu tog projekta. Sedmero prisutnih studenata predstavilo je svoje kratke prezentacije o socijalnom nauku Crkve a Ekspertna skupina je imala zadaću tijekom svojeg boravka u Rimu izabrati tri kandidata za studentsku radnu skupinu. Iz Hrvatske je bila prisutna Lucija Stanojević, studentica povijesti na Hrvatskome katoličkom sveučilištu.

Radni dio programa drugog dana započeo je u poslijepodnevnom satima. Jutro je bilo rezervirano za sudjelovanje na misi s Papom i proslavu svetkovine svetih Petra i Pavla. Radni dio bio je središnji dio trodnevnog susreta i sastojao se od izlaganja, kojima su članovi Ekspertne skupine predstavili stanje socijalnog nauka Crkve u svojim zemljama, na svojim institucijama, sveučilištima i fakultetima. Cilj je bio na temelju tih izlaganja odrediti zajedničke teme kao i specifične potrebe i interese u svrhu planiranja daljnjih aktivnosti.

U dogovoru s pročelnikom Katedre socijalnog nauka Crkve KBF-a prof. dr. sc. Stjepanom Balobanom, kao i uz suglasnost prof. dr. sc. Tončija Matulića, na poziv prof. Helen Alford na prvom susretu Ekspertne skupine projekta CST-CEE 2020 sudjelovala je Silviya Migles s izlaganjem pod naslovom *Catholic Social Teaching in Croatia. Some Insights*.

Najvažniji dio programa zbio se posljednjeg, trećega dana susreta kada je Ekspertna skupina posjetila Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja, gdje se susrela s predsjednikom Dikasterija kardinalom Peterom Kodwoom Appiahom Turksonom. Uz kardinala Turksona susretu su prisustvovali njegovi suradnici mons. Segundo Tejado Muñoz, podtajnik Dikasterija

i bivši podtajnik Papinskog vijeća Cor Unum; Fabio Baggio, C.S. član Kongregacije misionara i zastupnik zasebne sekcije za migrante i izbjeglice; Augusto Zampini Davies, svećenik iz Argentine a u Dikasteriju posvećen pitanju integralne ekologije, kao i drugi članovi Dikasterija. Predsjednica Projekta Helen Alford na početku je predstavila prve rezultate rada Ekspertne skupine nakon čega je uslijedio dulji razgovor s kardinalom Turksonom, koji je završio kratkom prezentacijom o radu Dikasterija. U trosatnom razgovoru kardinal Turkson inzistirao je da svi prisutni članovi iznesu vlastito razumijevanje stanja socijalnog nauka Crkve u zemlji iz koje dolaze. Najviše ga je zanimalo koliko se na našim institucijama poučava socijalni nauk Crkve i koliko ima predmeta. Pohvalio je inicijativu Angelicuma, izrazio otvorenost za obostranu suradnju te pokazao osobit interes za Ukrajinsku socijalnu akademiju, koja se u posljednje tri godine uspješno razvila u velikog promotora socijalnog nauka Crkve, kako u odnosu na odgojno-obrazovni sustav tako i u odnosu na tržište rada.

Hrvatska članica ukazala je na stoljetnu tradiciju razvoja socijalnog nauka Crkve u Hrvatskoj i ključnu ulogu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj valorizaciji socijalnog nauka Crkve a koja se očituje u osnivanju Katedre socijalnog nauka Crkve (2000.), u intenzivnom poučavanju socijalnog nauka Crkve, kao i podršci znanstveno-istraživačkim projektima Katedre socijalnog nauka Crkve i njezina pročelnika prof. dr. sc. Stjepana Balobana. Također je ukazala na razdoblje komunističkog režima u kojem je zaustavljen razvoj socijalnog nauka Crkve, a zatim i na razdoblje nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj 1990. godine, u kojem započinje novi val razvoja socijalnog nauka Crkve. Ukazala je na brojne aktivnosti Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK-e kao i Katedre socijalnog nauka Crkve KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, ali i na poteškoće i prepreke u daljnjem razvoju socijalnog nauka Crkve u Hrvatskoj. Jedan od znakova ovog posljednjeg jest nedjelotvornost Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK-e u posljednjih desetak godina. U tom kontekstu kardinalu Turksonu postavila je pitanje važnosti ustanova poput Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve u krajevnim Crkvama kao i pitanje djelovanja institucije Komisije Iustitia et Pax na razini biskupskih konferencija, posebno sada kada je ustanovljeno novo tijelo Dikasterija s čime su »prestale aktivnosti Papinskog vijeća Iustitia et pax«.

Na početku svojeg govora kardinal Turkson se osvrnuo na prepreke koje onemogućuju razumijevanje socijalnog nauka Crkve jasno naznačivši ulogu socijalnog nauka Crkve kao instrumenta evangelizacije, kao mosta prema društvu i kao nečega što pomaže povezivati ljude. U osvrtu na značenje i rad Dikasterija kardinal Turkson je naznačio središnju ulogu koja i dalje na neki

način pripada prijašnjem Papinskom vijeću Iustitia et Pax, naglasivši: »Dikasterij je drugo ime za Iustitia et pax«. Aktivnosti Papinskog vijeća Iustitia et pax kao ključne institucije za promicanje socijalnog nauka Crkve i dalje se nastavljaju provoditi, sada unutar novog djelokruga rada, to jest unutar Dikasterija, kojim se imenuje cilj socijalnog nauka Crkve a to je promicati cjeloviti ljudski razvoj, ne samo na razini doktrine nego i na razini konkretne primjene i spuštanja na niže razine, što je i glavni izazov Dikasterija. Zbog toga su, na zahtjev pape Franje, pod djelokrug Dikasterija ušla i ona tijela koja po naravi predmeta kojim se bave pripadaju području socijalnog nauka Crkve (nadležnosti papinskih vijeća za Pravdu i mir, Cor unum, za Dušobrižništvo selilaca i putnika te za Dušobrižništvo zdravstvenih djelatnika). Kardinal Turkson je u tom kontekstu naznačio ključnu ulogu biskupskih konferencija i centara za promicanje socijalnog nauka Crkve. Drugim riječima, traži se proaktivnost biskupskih konferencija. Kao jednu od važnijih zadaća Dikasterija vidi umrežavanje i povezivanje centara za promicanje socijalnog nauka Crkve s ciljem zajedničkog rada i raspravljanja socijalnih pitanja.

U poslijepodnevnom satima održao se završni dio rada Ekspertne skupine kojemu je cilj bio definiranje prioriteta, identificiranje područja zajedničkih aktivnosti i planiranje idućih koraka. Također se raspravljalo o studentskim školarinama i daljnjim mogućnostima i potrebama za takvim oblicima studentskih razmjena. Cilj rada nije bio donijeti konkretne zaključke jer će se na njima zajednički raditi u idućem razdoblju.

Trodnevni susret završio je posjetom bazilici Santa Sabina, sjedištu dominikanaca u Rimu, večernjom molitvom časoslova i zajedničkom večerom.

Organizacija aktivnosti unutar projekta CST-CEE 2020, koje uključuju održanu međunarodnu Ljetnu školu, Prvi sastanak Ekspertne skupine, smještaj u Casa Santa Sofia, kao i troškove puta, ostvareni su sredstvima Fonda za odgoj solidarnosti – Adjuvantes ONLUS, čija je misija promicati Fakultet društvenih znanosti Angelicum preko osiguravanja stipendija za studente iz cijelog svijeta i jačanja međunarodne suradnje.

**SPIEL UM DIE WAHRHEIT!? – RELIGIÖSE BILDUNG IN
POSTFAKTISCHER ZEIT**
MEĐUNARODNI ZNANSTVENI KONGRES KATOLIČKE
RELIGIJSKE PEDAGOGIJE I KATEHETIKE
Leitershofen (Augsburg) 13. – 16. rujna 2018.

Kata s. Amabilis JURIC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
sestraamabilis@gmail.com

U prostorijama Kuće za duhovne vježbe u Leitershofenu (Augsburg) održan je od 13. do 16. rujna 2018. godine Kongres *Arbeitsgemeinschaft Katholische Religionspädagogik und Katechetik* (AKRK) (Radne zajednice katoličke religijske pedagogije i katehetike). Organizatori Kongresa su predsjedavajući članovi središnjice AKRK-a međunarodne udruge istraživača u zemljama njemačkoga govornog područja (Njemačka, Švicarska i Austrija). Članovi zajednice, religijski pedagozi i pedagoginje, djeluju na različitim područjima rada: na sveučilištima, fakultetima, pedagoškim visokim školama i akademijama i drugim usporedivim ustanovama. Osim toga Zajednica surađuje s brojnim kolegama i kolegicama koji rade u različitim znanstvenim, religijsko-pedagoškim, katehetskim i pastoralnim poljima djelovanja, povezuje i potiče istraživanja u tim područjima i zastupa interese svojih članova u akademskim područjima, u crkvenim i obrazovno-političkim kontekstima. U tom kontekstu surađuje s *Deutschen Katecheten-Verein* (DKV) (Njemačkim katehetskim društvom) te s *Gesellschaft für wissenschaftliche Religionspädagogik* (GwR) (Evangeličkim društvom za znanstvenu religijsku pedagogiju), kao i s drugim domaćim i međunarodnim institucijama i stručnjacima. U okviru AKRK-a formiraju se razni odjeli/odsjeci i radne skupine u kojima se organiziraju različita znanstvena događanja i objavljuju publikacije o specifičnim temama religijske pedagogije i katehetike. AKRK objavljuje važan znanstveni časopis religijsko-pedagoškoga

istraživačkog diskursa *Religionspädagogische Beiträge*, koji prima i knjižnica Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a koji obrađuje tematska područja iz religijske pedagogije, didaktike i katehetike. AKRK organizira kongrese i provodi posebne projekte. Ovdje valja istaknuti dvogodišnji kongres, koji pruža priliku za umrežavanje i raspravu o aktualnim pitanjima znanstvenih istraživanja. Specifičnost tih kongresa sastoji se u tome što su organizatori skupa jedne godine članovi AKRK-a, a druge godine članovi Evanđeličkog društva za znanstvenu religijsku pedagogiju.¹

Okvirna tema kongresa bila je *Spiel um die Wahrheit!? Religiöse Bildung in postfaktischer Zeit* (Igra za istinu!? Religijsko obrazovanje u postfaktičkom vremenu) s ciljem iscrpnog produbljenja vrlo aktualnog pitanja istine kroz četiri tematska ciklusa/sesije raspoređena prema danima održavanja kongresa: četvrtak – *Was steht auf dem Spiel?* (Što je sve stavljeno na kocku?), petak – *Spielfelder der Wahrheitsfrage* (Poprišta pitanja istine), subota – *Spielräume der Religionspädagogik* (Manevarski prostor religijske pedagogije), nedjelja – *Platzwechsel: Andere Spielregeln* (Zamjena mjesta: ostala pravila igre). Iz podnaslova pojedinih sesija jasno je da riječ *igru* treba shvatiti u metaforičkom značenju. Osim toga, valja uzeti u obzir i to da je cijeli program Kongresa koncipiran u duhu sportskog žargona. Tako se na primjer susrećemo s izrazima kao što su već spomenuta igra, udarac, poprište, zamjena mjesta. Radni dio programa sastojao se od šest plenarnih izlaganja, devetnaest izlaganja po radnim skupinama i dvanaest posterskih predstavljanja te još dva referata povijesnog karaktera održana prigodom proslave 50-te obljetnice AKRK-a. Na Kongresu je sudjelovalo devedeset sudionika (uključujući i predavače): sedamdeset osoba iz Njemačke, petnaest osoba iz Austrije (od toga jedna doktorandica iz Slovenije), dvije osobe iz Švicarske, dva svećenika: jedan iz Čehoslovačke a drugi iz Poljske i jedna osoba iz Hrvatske. Dvije osobe iz Austrije su bile islamske vjeroispovijesti: jedan izlagač, prof. dr. Ednan Aslan, i jedna voditeljica radionice, prof. dr. Zekirija Sejdini.

Prvi dan (četvrtak) – *Was steht auf dem Spiel?* (Što je sve stavljeno na kocku?) – započeo je susretom samo članova središnjice AKRK-a na kojem je s dopuštenjem osobno sudjelovala autorica ovog izvješća. Sadržaj promišljanja uglavnom je bio vezan uz konkretno stanje *Arbeitsgemeinschaft Katholische Religionspädagogik und Katechetik* te pripremu za izbor novog vodstva zajednice. Nakon vremena predviđenog za večeru prof. dr. sc. Claudia Gärtner, predsjednica AKRK-a, otvorila je rad Kongresa prigodnim pozdravnim govorom

¹ Više informacija o AKRK-u vidi u: <http://akrk.eu/> (18. X. 2018.).

te najavila kratke početne *udarce* koje su održali s područja književnosti (dr. Johannes Heger – Freiburg), umjetnosti (dr. Viera Pirker – Wien), medija (prof. dr. Bernd Trocholepczy – Frankfurt) i politike (prof. dr. Judith Könemann – Münster). U večernjim satima uslijedilo je nadahnuto uvodno predavanje, koje je bogatim sadržajem zaintrigiralo sve sudionike znanstvenog skupa i izazvalo burnu i kvalitetnu raspravu. Održao ga je prof. dr. Roman A. Siebenrock (Innsbruck) a bio je naslovljeno *Wo spielt gegenwärtig die Theologie im Hinblick auf die Wahrheitsfrage?* (Kuju poziciju trenutno igra teologija s obzirom na pitanje istine?).

Početak rada drugog dana (petak) – *Spielfelder der Wahrheitsfrage* (Poprišta pitanja istine) – započeo je prigodnom jutarnjom meditacijom, nakon čega je prof. dr. Marian David (Graz) održao predavanje iz područja filozofije naslovljeno *Welches Wahrheitsverständnis ist heute in der Philosophie präsent?* (Koje je poimanje istine danas prisutno u filozofiji?). Nakon pauze prof. dr. Jürgen Straub (Bochum) na vrlo upečatljiv način predstavio je odnos osobnog identiteta i (religijskog) pitanja istine u pluralističkom društvu (*Personale Identität und [religiöse] Wahrheitsfrage in pluralistischer Gesellschaft*).

Poslijepodnevni rad započeo je impresivnim predavanjem prof. dr. Dagmara Hoffmanna (Siegen), *Hinters Licht geführt!? Vom Suchen, Finden und Prüfen der Wahrheit im Netz* (Obmanjeni!? O traženju, nalaženju i ispitivanju istine na mreži). Nakon kratke pauze uslijedile su *Gemeinsame Spielanalysen* (Zajedničke analize igre) u radu po skupinama koje su vodili članovi zajednice AKRK-a s temeljnim uporištem i osvrtom na održana predavanja.

1. *Wahr oder falsch im RU?* (Istinito ili pogrešno u nastavi vjeronauka?!), moderator: dr. Monika Tautz (Köln)

2. *Jesus Christus als Wahrheit christlichen Glaubens?!* (Isus Krist kao istina kršćanske vjere), moderator: prof. dr. Markus Tomberg (Fulda)

3. *Wahrheit – keine Frage für die Katechese?!* (Istina – Pitanje koje se ne tiče kateheze?!), moderator: prof. dr. Joachim Theis (Trier)

4–6. *Offene Foren* (Otvorene rasprave), moderator: fr. Matthias Gronover (Tübingen), prof. dr. Monika Jakobs (Luzern)

Nakon vremena predviđenog za večeru, održana je plenarna skupština AKRK na kojoj je izabrano novo vodstvo zajednice.²

² Više informacija o novom vodstvu AKRK-a vidi u: <http://akrk-jahrestagung-2018.blogspot.com/2018/09/die-akrk-hat-einen-neuen-vortstad.html> (18. X. 2018.).

Treći dan (subota) – *Spielräume der Religionspädagogik* (Poprišta religijske pedagogije) – također je započeo prigodnom jutarnjom meditacijom te predstavljanjem rada u radionicama:

1. prof. dr. Monika Scheidler (Dresden), *Wenn Argumente nicht mehr gehört werden. Unterscheidung der Geister in gespaltenen Gesellschaft* (Kada više ne čujemo argumente. Razlikovanje duhova u razdijeljenom društvu)
2. prof. dr. Martina Kraml / prof. dr. Zekirija Sejdini (Innsbruck), *Interreligiöse Bildung zwischen Kontingenzbewusstsein und Wahrheitsansprüchen* (Međureligijsko obrazovanje između kontigencijske svijesti i zahtjeva za istinom)
3. prof. dr. Sabine Pemsel-Maier (Freiburg), *Wahrheitsfragen komparativ ins Spiel bringen: Ein adäquater Ansatz für interreligiöse Lernprozesse?* (Pitanja istine komparativno uvrstiti u igru: Odgovarajuće polazište za međureligijske procese učenja?)
4. dr. Viera Pirker (Wien), *Katholische Bildwelten in Instagram – zwischen Wahrheit und Bekenntnis* (Katolički svijet slika na Instagramu – između istine i priznanja)
5. Jan-Hendrik Herbst (Dortmund), *Ideologiekritik im Religionsunterricht* (Kritika ideologije u nastavi vjeronauka)

Donosimo kratak prikaz prve radionice, koju je vodila prof. dr. Monika Scheidler iz Dresdena pod naslovom *Wenn Argumente nicht mehr gehört werden. Unterscheidung der Geister in gespaltenen Gesellschaft* (Kad više ne čujemo argumente. Razlikovanje duhova u razdijeljenom društvu), u kojoj je autorica ovog izvješća osobno sudjelovala s još devetnaest sudionika. Prof. Scheidler je, među ostalim, naglasila tri bitne smjernice kojima bi se trebalo voditi u promišljanju i prakticiranju razlikovanja duhova u razdijeljenom društvu:

1. *Was ist »Unterscheidung der Geister« und wie geht das? (Što je razlikovanje duhova i kako se ostvaruje?)*

Služeći se definicijom Franza Meurersa, koja proizlazi iz ignacijevske tradicije, istaknula je činjenicu da je razlučivanje duhova »proces razjašnjenja, u kojem čovjek, iz osobnog poznavanja Krista, ispituje unutarnje i vanjske pokrete i impulse koje je iskusio, bez obzira na to vode li ga više prema Bogu ili ga od njega udaljuju, kako bi bio sposoban donijeti odluke kojim putem treba ići pred Bogom.«³ U procesu razlikovanja duhova također je naglasila da

³ Više o razlikovanju duhova prema Ignaciju Lojolskom vidi u: <https://static.uni-graz.at/fileadmin/kath-institute/Moraltheologie/UdG.pdf>. (22. X. 2018.)

je potrebno poznavati sljedeće korake: *Wahrnehmen*, spoznati (pokreti duše), *Erkennen*, razumjeti (kroz samorefleksiju ili samopromatranje), *Unterscheiden*, razlikovati (kroz stranputice, ono što moj/naš život drži na dobrom tragu u Isusovu smislu) i *Entscheiden*, odlučiti (što ja konkretno želim/hoću i mogu učiniti / što mi konkretno hoćemo i možemo).

2. *Sorgfältiges Abwegen von Emotionen und Ratio in einer gespaltenen Gesellschaft* (Pažljivo razlučivanje između emocija i razuma u razdijeljenom društvu)

Kod procesa razlikovanja duhova prof. Scheidler je okupljenim sudionicima rada u skupini, među ostalim, ukazala na činjenicu kako valja dobro poznavati stranputice na koje nas mogu odvesti emocije i razum u društvu koje je razdijeljeno te nas uputila na pažljivo razlučivanje između navedenih stvarnosti.

3. *Ein Beispiel aus Dresden, was die Unterscheidung der Geister bringen kann* (Primjer iz Desdena, što sve može donijeti razlikovanje duhova)

Sudionici radionice s posebnim oduševljenjem i pozornošću pratili su predstavljanje primjera iz Desdena, što zapravo konkretno znači razlikovanje duhova i što sve može donijeti to razlikovanje. Naime, prof. Scheidler je uz pomoć nekoliko veoma dojmljivih fotografija predstavila projekt rada s izbjeglicama i migrantima smještenim u Dresdenu. U tom kontekstu podijelila je svim sudionicima radionice otvoreno pismo *Neutral bleiben – keine Option für Christen*⁴ (Ostati neutralan – nije opcija za kršćane) katoličkih i evangeličkih sveučilišnih teologa i teologinja upućeno župnicima, pastorima i pastoricama, glavnim predstavnicima crkvenih službi i svima odgovornima za različita predstavljanja aktualnih tema u crkvenim prostorima. Ukoliko se pomnije promotri cjelokupan sadržaj pisma, autori su jasno dali do znanja da iz njihove perspektive gledanja razna događanja i predavanja o društvenim i političkim pitanjima u crkvenim prostorima mogu uspjeti samo ako u njima budu primijenjeni i konkretizirani temeljni izričaji iz Biblije u sadašnjoj situaciji: Mt 5,16; Gal 3,28, Iz 20, 16,1 Sol 5,21, Lev 19,16 s popratnim komentarima. To drugim riječima znači da kao kršćani ne možemo ostati neutralni, nego moramo konkretno djelovati. O uspješnosti sadržajnog opusa radionice govori u prilog bogata, konstruktivna i aktualna rasprava, koja je morala biti prekinuta zbog vremenskog ograničenja.

⁴ Otvoreno pismo *Biti neutralan – nije opcija za kršćane* vidi u: <https://www.interkulturellewoche.de/Materialheft%20IKW%202016//Neutral-bleiben-Keine-Option-fuer-Christen> (22. X. 2018.).

Poslijepodnevni program bio je izuzetno bogat zbog predstavljanja znanstvenih istraživačkih projekata u obliku posterskih prezentacija, koje su predstavili doktorandi i drugi mladi znanstvenici u religijsko-pedagoškim, katehetskim i pastoralnim poljima djelovanja s različitim aktualnim tematskim sadržajima.⁵ Nakon pažljivog pregledavanja posterskih prezentacija i informativnog razgovora s njihovim autorima, uslijedilo je tajno glasovanje na način da se prvo glasuje za najbolju, a zatim za još dvije prezentacije prema vlastitom izboru i kvaliteti, a sve skupa s ciljem poticanja i promoviranja mladih znanstvenika u njihovu stvaralačkome znanstvenom radu. Dok su izlagači postera u prostorima Kuće duhovnih vježbi u Leitershofenu (Augsburg) s uzbuđenjem ulazili u plodne rasprave o svojim znanstvenim teološkim i religijsko-pedagoškim i katehetskim istraživanjima, iskustvo okupljenih sudionika pokazalo je da je u radu ovog kongresa više prostora i vremena trebalo posvetiti upravo tom načinu rada.

Nakon prezentacija uslijedio je *Rückblick auf den vergangenen Think Tank⁶ und Ausblick auf den kommenden* (Osvrt na protekli i pogled prema predstojećem radu *trusta mozgova*) u veoma zanimljivom i učinkovitom radu u skupinama, tj. u radionicama.

1. dr. Johannes Heger (Freiburg): *Sozial Media* (Društveni mediji)
2. prof. dr. Stefan Altmeyer (Mainz): *Internationalisierung* (Internacionalizacija)
3. prof. dr. Konstantin Lindner (Bamberg): *Zukunftsperspektiven der ARKK* (Buduće perspektive ARKK-a)
4. prof. dr. Ulrich Riegel (Siegen) – prof. dr. Annegret Reese Schnitker (Kassel): *Forschungsanträge-Workshop der GFD* (Zahtjevi za provedbu istraživanja-radionica GFD-a).

Vrhunac napornog dana okrunila je svečanost 50-te obljetnice *Radne zajednice katoličke religijske pedagogije i katehetike* u Augsburgu. Sudionici Kongresa su u predvečerje autobusom prevezeni iz Leitershofena, udaljenog oko sedam kilometara od grada, u Augsburg, gdje je u otmjenom restoranu bila svečano pripremljena dvorana za večeru. Tom prigodom su umirovljeni prof. dr. Werner Simon iz Mainza i Lukas Ricken iz Tübingena, bivši predsjednici AKRK-a, izni-

⁵ Zasad ne raspoložemo s konkretnijim informacijama o posterskim prezentacijama. Uskoro će biti objavljene najaktualnije teme u časopisu AKRK-a *Religionspädagogische Beiträge*, kao i ostali materijali s kongresa.

⁶ Više o *Think Tank* vidi u: https://hr.wikipedia.org/wiki/Trust_mozgova (18. X. 2018.).

jeli povijesni osvrt na proteklih pedeset godina postojanja, nakon čega je dodijeljena svečana nagrada za najbolju postersku prezentaciju, čiji je tematski sadržaj obuhvaćao svakodnevne suvremene medije u religijskoj nastavi i koja će biti prezentirna u sljedećem broju časopisa AKRK-a *Religionspädagogische Beiträge*.

Zadnjeg dana Kongresa (nedjelja) – *Platzwechsel: Andere Spielregeln?* (Zamjena mjesta: ostala pravila igre) – nakon jutarnje službe riječi evangelički teolog prof. dr. Thorsten Knauth (Duisburg-Essen) održao je predavanje naslovljeno *Mehrperspektivität und Dialog. Die Wahrheitsfrage in der dialogischen Religionspädagogik – ein Plädoyer für Bescheidenheit* (Više perspektive i dijalog. Pitanje istine u dijaloškoj religijskoj pedagogiji – pledoaje za skromnost), koje je bilo popraćeno bogatom raspravom.

Zadnje u nizu predavanja održao je islamski teolog s Bečkog sveučilišta prof. dr. Ednan Aslan. Predavanje je bilo naslovljeno *Im Dialog wird meine Wahrheit reicher* (Kroz dijalog se obogaćuje moja istina) i izazvalo je bogatu i burnu raspravu vezanu uz prisutnost islamskih i drugih izbjeglica i migranata u zemljama njemačkoga govornog područja.

Kongres je završio plenarnom raspravom *Spielkritik: Diskussion und Bündelung der Tagung* (Kritika igre: diskusija i sažimanje ideja susreta). Nakon pauze za ručak održana je sjednica novoizabrane i stare uprave AKRK-a.⁷

Nazočnost velikog broja sudionika na Kongresu *Arbeitsgemeinschaft Katholische Religionspädagogik und Katechetik* u Laterhofenu (Augsburg) s različitih govornih područja (njemačkog, poljskog, čehoslovačkog, slovenskog i hrvatskog) ukazuje na aktualnost tematike iscrpno obrađene i aktualizirane pomoću raznovrsnih oblika rada. Nastojalo se dati iscrpnije odgovore na pitanje istine iz različitih znanstvenih pristupa u postmodernom vremenu za koje je istina postala relativna. Došlo se do zaključka da sudionici skupa, katolički teolozi, religijski pedagozi/didaktičari i katehetičari, jako dobro znaju da se ne može polaziti od nepromjenjivog razumijevanja istine s obzirom na to da ljudi gledaju na svijet iz različitih perspektiva. Ukoliko se želi kvalitetno komunicirati s ljudima našeg vremena, ne preostaje drugo nego i nadalje znanstvenim i teološkim, religijsko-pedagoškim i katehetskim promišljanjima promicati kulturu (I)istine (usp. Iv 14,6) u svakodnevnim životnim okolnostima.

Završnu riječ okupljenim sudionicima uputila je prof. dr. sc. Claudia Gärtner, bivša predsjednica AKRK-a, te najavila izdavanje materijala s Kongresa u sljedećim brojevima znanstvenog časopisa *Religionspädagogische Beiträge*.

⁷ Cjelokupan program Kongresa vidi u: <http://akrk-jahrestagung 2018.blogspot.com/p/programm.html> (22. X. 2018.).